

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบริการสังคมสำหรับคนพิการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” ได้ศึกษาแนวคิด ผลงานทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ
2. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมคนพิการ
4. แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
5. แนวคิดการให้บริการ
6. แนวคิดการพัฒนาบริการสำหรับคนพิการ
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

1.1 ความหมายของคนพิการ(เดิม)

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ให้ความหมายของคนพิการได้ว่าหมายถึงบุคคลที่เสื่อมสมรรถภาพและโอกาสในการประกอบอาชีพลดลง เนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ (Glossary, 1975, p. 23, อ้างถึงใน ปัญชลี อภัสสร, 2529)

องค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามไว้ว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีชีวิตเยี่ยงคนธรรมดา หรือมีชีวิตในสังคมได้ทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้ อย่างปกติ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม แต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม ความหมายของคำว่าพิการ โดยทั่วไปหมายถึง ผู้มีร่างกายไม่สมประกอบ ได้แก่ คนตาบอด เป็นใบ้ ง่อยเปลี้ยเสียขา แขนขาดขาขาด และคนทั่วไปลงความเห็นว่าเป็นคนพิการทำอะไรได้ บิดามารดาหรือบุคคลใกล้ชิดต้องดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู (กรมประชาสงเคราะห์, 2523, น. 45)

Whinny นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของคนพิการว่าเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง หรือจิตใจ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างคนปกติได้ หรืออีกนัยหนึ่ง คนพิการคือ ผู้ที่สูญเสียความสามารถทางการศึกษา การทำงาน การดำรงชีวิต เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งความพิการมีอยู่ 3 ระดับด้วยกันคือ (Me, 1982, p. 12, อ้างถึงใน รัชติกร แสงศร, 2531, น. 27-28)

ความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง การสูญเสีย การเสื่อมหรือการผิดปกติของจิตใจ สรีระ หรือส่วนประกอบของกายวิภาคหรือหน้าที่

ความพิการ (Disability) หมายถึง การจำกัดหรือขาดความสามารถในการทำกิจกรรมที่คนปกติสามารถทำได้ (เนื่องจาก Impairment)

การหย่อนสมรรถภาพ (Handicap) หมายถึง การที่บุคคลนั้นหย่อนสมรรถภาพเนื่องจาก Impairment หรือ Disability ทำให้ไม่สามารถทำบทบาทได้เหมือนคนปกติในวัย เพศ สังคม และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน

กลุ่มคนพิการเองได้ค่านิยามว่า คนพิการเป็นบุคคลที่รับผลของการบาดเจ็บโรคภัย หรือไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เสียเปรียบในการเข้าทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้ที่ต้องหาเลี้ยงชีพตนเองจากค่าตอบแทนที่เหมาะสม (Ibid, p. 2, อ้างถึงใน รัชติกร แสงศร, 2531, น. 27-28)

Marvin B. Sussman กล่าวว่า คนพิการและคนยากจน จัดอยู่ในกลุ่มเล็ก ๆ ที่ต้องพึ่งพาหรือเป็นภาระของสังคมในการดูแล ป้องกัน รักษาและฟื้นฟู การไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างคนปกติได้ ไม่ได้มองเพียงด้านร่างกายเท่านั้น แต่รวมทั้งทางสังคมด้วย ซึ่งคนพิการเป็นกลุ่มที่ด้อยกว่าในระบบฐานะของสังคม และถูกตีตราว่าเป็นบุคคลที่แตกต่างจากคนปกติ (Sussman, 1974, p. 247, อ้างถึงใน รัชติกร แสงศร, 2531, น. 27-28)

สรุป “คนพิการ” ก็คือบุคคลใดก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจที่จำเป็นหรือใช้ชีวิตประจำวันเยี่ยงบุคคลทั่วไปในสังคม เนื่องจากความบกพร่อง ความไม่สมประกอบหรือความเสื่อมทางร่างกายและ/หรือจิตใจ เป็นบุคคลผู้ด้อยโอกาสในทางสังคมกลุ่มหนึ่ง ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคม

องค์การอนามัยโลก ได้กล่าวถึงคนพิการไว้ว่า เป็นความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่เกิดจากความชำรุดหรือความบกพร่อง เป็นผลทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาท หรือกระทำอะไรให้เหมาะสม สอดคล้อง ได้ตามวัย เพศ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (พวงพร ทวีสุข, 2544, น. 8)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดความหมายของคนพิการว่า หมายถึง คนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือจิตใจ ตามประเภทหรือตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537 กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการโดยสรุปประเภทคนพิการที่เข้าข่ายตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ประกอบด้วยคนพิการ 5 ประเภท ดังนี้

- คนพิการทางการมองเห็น
- คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย
- คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว
- คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
- คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้

กฎกระทรวงได้กำหนดหลักเกณฑ์ของประเภทความพิการโดยสรุป (พวงพร ทวีสุข, 2544, น. 9) ดังนี้

1. คนพิการทางการมองเห็น ได้แก่ คนที่มีสายตาข้างที่ตีกว่า เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว มองเห็นน้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 ลงไป จนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง หรือคนพิการที่มีสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. คนพิการทางการมองเห็นหรือการสื่อความหมาย ได้แก่ คนที่ได้ยินเสียงที่ความถี่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ หรือ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ตีกว่าที่มีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

สำหรับเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี เกิน 40 เดซิเบลขึ้นไป จนไม่ได้ยินเสียง

สำหรับคนทั่วไป เกิน 55 เดซิเบลขึ้นไป จนไม่ได้ยินเสียง หรือคนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องในการเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูดจนไม่สามารถสื่อความหมายกับคนอื่นได้

คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ คนพิการที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางกายอย่างชัดเจน และไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ หรือคนที่มีการสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขนขา หรือลำตัว อันเนื่องมาจากแขนขาหรือขาขาด อัมพาตหรืออ่อนแรง โรคข้อหรืออาการปวดเรื้อรัง รวมทั้งโรคระบบเรื้อรังของระบบการทำงานของร่างกายอื่นๆ

คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางจิตใจ หรือสมองในส่วนของการเรียนรู้ อารมณ์ ความคิด จนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่จำเป็นในการดูแลตนเองหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น

คนพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางสติปัญญา หรือสมอง จนไม่สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาปกติได้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยามบุคคลพิการไว้ว่า หมายถึง บุคคลใดก็ตาม ที่ตนเองไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีชีวิตเยี่ยงคนธรรมดา หรือมีชีวิตในสังคมได้ทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้อย่างคนปกติ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตามแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม

คนพิการ หรือ ความพิการ ในภาษาอังกฤษ จะเกี่ยวพันกับคำว่า Disability และ Handicap ความแตกต่างของ 2 คำนี้แยกได้ดังนี้ (จุฑารัตน์ อภิวัดธนกุล, 2546, น. 16)

Disability มักจะใช้ในความหมายและความรู้สึกในเรื่องของบุคคลที่สูญเสียความสามารถในการกระทำการใดสิ่งหนึ่งลดลง อันเนื่องจากการบกพร่องทางร่างกาย เช่น แขนขาขาด ขาดขาตาบอด หรือความผิดปกติทางพฤติกรรม และสติปัญญา เป็นความพิการที่สามารถวัดได้ เช่น คนขาพิการและขาขาด ไม่สามารถเดินโดยปกติได้ คนตาบอดไม่สามารถอ่านหนังสือแบบคนตาดีได้ ทำให้คนพิการไม่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างเหมือนคนทั่วไปได้

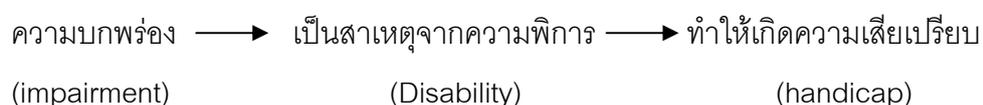
Handicap มักใช้ในความหมาย ที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งเป็นอุปสรรค ทำให้มีความยากลำบากในการกระทำการใดสิ่งหนึ่ง ในขณะที่คนทั่วไปสามารถทำได้ เช่น คนตาบอดทำงานที่ใช้สายตาไม่ได้ เช่น งานถ่ายรูป คนตาบอดจะมี Handicap ของงานถ่ายรูป แต่คนตาบอดสามารถพิมพ์ติดตามเสียงในเทปได้ สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีเสียงประกอบได้ อ่านหนังสือเบรลล์ได้เข้าใจเช่นเดียวกับคนปกติอ่านหนังสือปกติ คนตาบอดก็เลยไม่เสียเปรียบสำหรับในกรณีนี้ เป็นต้น ดังนั้น Handicap จึงหมายถึงสภาพที่เกิดจากการมี Disability บางอย่างเท่านั้น

ความหมายของความพิการดังกล่าว สอดคล้องกับความหมายขององค์การอนามัยโลก ที่ให้ความหมายของคนพิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ดังนี้ (สุกัญญา ศรีปรัชญาอนันต์, บรรณาธิการ, 2538, น. 1)

1. ความผิดปกติ หรือความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง การสูญเสีย หรือความผิดปกติของโครงสร้างหรือการทำงานของร่างกาย จิตใจ หรือสรีรวิทยา จะเป็นชั่วคราว หรือถาวรก็ได้ หมายรวมถึง ความพิการของอวัยวะ (anomaly) ความสูญเสียหรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (body mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (mental function system) เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งเกิดมัว พร่า หรือมองไม่เห็น แขนขาเกิดเป็นอัมพาต ทุพการสูญเสียการได้ยิน เกิดมีอาการทางจิต ทางประสาท เป็นต้น

2. การขาดสมรรถภาพ หรือไร้ความสามารถ (Disability) หมายถึง การจำกัดหรือความขาดสมรรถภาพที่จะกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทีถือว่เป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทั่วไปที่ควรจะสามารถทำได้ เช่น เด็กที่เกิดตามัวพร่า ทำให้เรียนหนังสือไม่ได้ตามปกติ คนงานที่ต้องใช้มือประกอบอาชีพเกิดอุบัติเหตุมือขาด ไม่สามารถประกอบอาชีพนั้นได้ต่อไป เป็นต้น

3. ความเสียเปรียบ (Handicap) หมายถึง การเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความผิดปกติหรือความบกพร่อง และหรือการไร้ความสามารถ ซึ่งทำให้จำกัดหรือกีดกันการปฏิบัติภารกิจหรือบทบาทของบุคคลที่ควรจะมีโอกาสกระทำที่เหมาะสม สอดคล้องตามวัย เพศ สังคม และวัฒนธรรม อย่างบุคคลปกติ

แต่อย่างไรก็ตาม สามารถอธิบายได้ว่า บุคคลหนึ่งอาจมีความบกพร่อง โดยไม่พิการ และพิการโดยไม่เกิดการเสียเปรียบก็ได้ หากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว หรือมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้สามารถเยียวยาความบกพร่องที่มีอยู่ได้ และจะไม่ส่งผลทำให้บุคคลนั้นเกิดการเสียเปรียบในการดำรงชีวิต เช่น คนตาบอดทำงานที่ใช้สายตาไม่ได้ แต่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ที่มีเสียงประกอบได้ สามารถเล่นดนตรี เป็นนักกีฬาได้ เป็นต้น

คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษ ที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

บริการสวัสดิการสำหรับคนพิการ หมายถึง การช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาในรูปแบบของสถานสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามสิทธิที่คนพิการพึงได้รับ ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

1.2 ความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการของกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หลังจากการปฏิรูประบบราชการ ทำให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ให้สอดคล้องกับการ
ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งคนพิการ ในส่วนของการช่วยเหลือคนพิการ เมื่อวันที่ 1 เมษายน
2546 ได้มีการเปิดใช้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ (One Stop Service) ขึ้น
โดยการผลักดันของ ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา ทำให้คนพิการได้รับความสะดวกในการขอรับ
บริการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การฝึกอาชีพ คนพิการสามารถขอฝึกอาชีพได้ตามกำหนดเวลาที่ทางราชการเปิด
สอนและสามารถยื่นใบสมัครได้ตามเวลาที่กำหนด
2. การจดทะเบียนคนพิการ โดยคนพิการจะได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ หลังจาก
ยื่นหลักฐานต่างๆ ได้แก่ รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน
หนังสือรับรองความพิการจากแพทย์
3. การจัดหางานให้คนพิการ โดยคนพิการสามารถเดินทางมายื่นใบสมัคร เพื่อให้
นายจ้างเลือกเข้าทำงานได้ในวัน เวลาราชการ
4. การมอบเงินสงเคราะห์ ได้แก่ เงินสงเคราะห์ครอบครัวคนพิการ ซึ่งจะมอบให้แก่
คนพิการที่ปัญหาค่าครองชีพ ฐานะยากจน เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
5. การมอบรถโดยสารคนพิการ โดยการที่คนพิการจะต้องยื่นเรื่องขอรับรถโดยสารหรือ
รถเข็น และหลักฐานสำคัญ คือ ใบวินิจฉัยจากแพทย์ว่าคนพิการจะต้องใช้รถประเภทใด โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิต เคลื่อนไหวในชีวิตประจำวันได้
6. การมอบเงินทุนประกอบอาชีพ จากกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดย
คนพิการจะต้องมีค้ำประกัน และต้องแสดงหลักฐานว่าตนเองจะประกอบอาชีพใด ลงทุนเท่าใด
ให้เจ้าหน้าที่ นำไปเป็นหลักฐานขออนุมัติต่อไป เงินทุนนี้ผู้ยืมไม่ต้องเสียดอกเบี้ย
7. การส่งคนพิการเข้าสถานสงเคราะห์ การช่วยเหลือกรณีนี้ จะมีการส่งคนพิการเข้า
อุปการะในสถานสงเคราะห์เมื่อเกิดเหตุจำเป็น เช่น ครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ เป็นต้น

1.3 ปัญหาอุปสรรคของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จสำหรับคนพิการ

การดำเนินการให้บริการในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ ได้ดำเนินการมาจวบจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 1 ปี มีปัญหาอุปสรรคที่รบกวนการแก้ไข ดังนี้

1. ปัญหาด้านผู้รับบริการ

1.1 ผู้รับบริการขาดหลักฐาน ใบสำคัญต่างๆ เช่น บัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้

1.2 ผู้รับบริการขาดความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องในการเลี้ยงดูคนพิการ

1.3 ผู้รับบริการมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการขอรับบริการต่างๆ ภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ เช่น การขอเงินสงเคราะห์ การขอรับเบี้ยยังชีพ ฯลฯ ซึ่งงานบริการบางส่วนได้ถ่ายโอนไปยังหน่วยงานอื่นแล้ว

1.4 เมื่อคนพิการ หรือผู้แทนมาขอรับบริการจดทะเบียนคนพิการ แต่ยังขาดหลักฐานที่จำเป็น เนื่องจากไม่ทราบว่าต้องมีหลักฐานใด ทำให้คนพิการ หรือผู้แทนต้องเสียเวลาในการหาหลักฐานในการจดทะเบียนคนพิการ และด้านต่างๆ โดยใช่เหตุ

1.5 ครอบครัวคนพิการบางคน ยังไม่เห็นความสำคัญของการจดทะเบียนคนพิการ หรือพิทักษ์สิทธิของคนพิการตั้งแต่นั้นๆ เนื่องจากคิดว่าตนเองยังดูแลคนพิการเองได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป การที่ครอบครัวไม่ได้ให้ความสนใจกับการไปขอรับบริการจากรัฐ ทำให้อาคนพิการไม่สามารถใช้สิทธิอันพึงมีของตนเองได้อย่างเต็มที่

2. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2.1 ผู้ให้บริการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส บางกลุ่ม เนื่องจากการให้บริการภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการในปัจจุบัน ได้ให้บริการผู้ด้อยโอกาสหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี เด็กในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย คนเร่ร่อน คนพิการ ชาวเขา เด็กในครอบครัวยากจน ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการได้

2.2 บุคลากรภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการมีจำนวนน้อย ซึ่งในบางครั้งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน อันเนื่องมาจากบางครั้งบุคลากรหรือผู้ให้บริการบางคนต้องออกไปรับเรื่องเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสนอกหน่วยงาน

3. ปัญหาด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

3.1 การขาดอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ ซึ่งจำเป็นต่อการให้บริการ เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร ทำให้ผู้รับบริการที่ไม่ได้ถ่ายเอกสารหลักฐานต่างๆ มาต้องไปถ่ายเอกสารนอกหน่วยงาน ซึ่งทำให้เกิดความไม่สะดวกหากผู้รับบริการเป็นคนพิการ คนยากจน หรือผู้สูงอายุ

3.2 แก้อื้อสำหรับผู้รับบริการมีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้มารับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันศุกร์จะมีแพทย์มาตรวจและออกเอกสารรับรองความพิการ เวลา 9.00 – 12.00 น. จะมีผู้รับบริการที่เป็นคนพิการจำนวนมาก

3.3 ประตูด้านหน้าและด้านหลังของศูนย์ฯ เป็นประตูที่ใช้แรงผลักและดึง ทำให้ไม่เหมาะสมกับผู้รับบริการบางกลุ่ม เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ

4. ปัญหาในการประชาสัมพันธ์

4.1 เนื่องจาก ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ เริ่มดำเนินการในปี 2546 ซึ่งการนำสวัสดิการสังคมบางส่วนที่แต่เดิมมีหน่วยงานรับผิดชอบอยู่ มาให้บริการในศูนย์เบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ ทำให้ผู้รับบริการเกิดความสับสนในการเดินทางมาขอรับบริการ

4.2 ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการที่จัดให้ในศูนย์เบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับคนพิการ และบริการที่ถ่ายโอนไป เมื่อคนพิการไม่ทราบข้อมูลจึงเดินทางมาขอรับบริการผิดที่ เช่น งานเบี้ยยังชีพคนพิการในกรุงเทพมหานคร ได้ถ่ายโอนไปให้สำนักงานเขตที่คนพิการมีภูมิลำเนาดำเนินการเรียบร้อยแล้ว แต่คนพิการยังไม่ทราบ จึงเดินทางมาขอรับเบี้ยยังชีพ ณ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ทำให้ผู้รับบริการเสียเวลา และค่าพาหนะโดยใช้เหตุ

2. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

เอ็ด โรเบิร์ต (APCD, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552) กล่าวว่า “การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (Independent Living Concept) คือ สัจจะตัญญาณหนึ่งของมนุษย์ที่ปรารถนาจะดำเนินชีวิตและเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีสภาพร่างกายที่มีความจำกัดมากเพียงใดก็ตาม”

คณะทำงานโครงการนำร่อง 3 จังหวัด (APCD, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552) กล่าวว่า การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หมายถึง การที่คนพิการสามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความพิการว่ารุนแรงมาก

น้อยเพียงใด ทั้งนี้อาศัยบริการความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น กรณีความพิการรุนแรงจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำเป็นต้องได้รับบริการผู้ช่วยเหลือส่วนตัว

2.1 ประวัติความเป็นมา

แนวคิดเรื่อง “การดำรงชีวิตอิสระ” (Independent Living Concept) ได้เริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) จากการเคลื่อนไหวของคนพิการที่มีสภาพความพิการรุนแรง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสมากที่สุดกลุ่มหนึ่งในสังคม รวมทั้งคนพิการที่เคยได้รับการในรูปสถาบันจากสถานสงเคราะห์ หรือศูนย์ฟื้นฟูของรัฐและเอกชน ที่ต้องการฟื้นฟูสภาพจากการพึ่งพาคนอื่นเนื่องจากสภาพความพิการของตน ไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่และถูกจำกัดการมีส่วนร่วมในชุมชน แต่ต้องการกลับสู่ชุมชนและใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมโดยได้รับความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น สามารถกำหนดชีวิตตนเอง ได้เรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของคนพิการตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ ได้รวมตัวกันก่อตั้ง ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ Independent Living Center (ILC) แห่งแรกขึ้นที่ Berkeley, California ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2515

ต่อมากลุ่มคนพิการรุนแรงที่ฟื้นฟูสภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์จากโรงพยาบาลก็รวมตัวก่อตั้ง “ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ” (Independent Living Center : ILC) ขึ้นอีกในปี 2517 จนถึงปี 2533 ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ Americans with Disabilities Acts หรือ ADA มีการก่อตั้ง ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ (ILC) กว่า 200 แห่ง ทั้งนี้ ADA ได้ระบุให้การช่วยเหลือด้านการเงิน และอื่นๆ แก่ ILC ด้วย เช่นเดียวกับ ILC ในประเทศแคนาดา ที่ได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนด้าน IL มากกว่า 21 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งขณะนี้ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะทำงานด้าน IL ระหว่างประเทศ

สำหรับประเทศในแถบเอเชีย ซึ่งยอมรับแนวคิดนี้ คือ ประเทศญี่ปุ่น ในปี 2529 ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ (ILC) แห่งแรกของญี่ปุ่นได้ถือกำเนิดขึ้นมาชื่อว่า Human Care Association เกิดขึ้นหลังจากที่กลุ่มคนพิการได้ไปศึกษารูปแบบ IL ในสหรัฐอเมริกาและสวีเดน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ปัจจุบันแนวความคิดนี้ได้รับความสนใจและการยอมรับจากสังคมและรัฐบาลมากขึ้น เพราะเชื่อว่าเป็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาให้คนพิการได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ขณะนี้มีศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ

(ILC) ประมาณ 280 กว่าแห่งทั่วประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นยังต้องการขยายแนวคิดเรื่องการดำรงชีวิตอิสระ IL ไปยังประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน

แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศไทยเริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2531 ภายหลังจากที่ผู้นำคนพิการไทยได้รับทุนไปศึกษาดูงานการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศญี่ปุ่น โดยในปี 2535 ได้มีการนำเสนอแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการต่อที่ประชุมสมัชชาคนพิการแห่งชาติครั้งที่ 5 ที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นมีผู้ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นการให้ความสำคัญกับความต้องการของคนพิการและการกำหนดความคุ้มครองบริการของผู้รับบริการ (Consumerism) ด้วยว่าแนวคิดนี้เป็น “ของใหม่” ถือกำเนิดมาจากต่างประเทศ ซึ่งมีความพร้อมในหลายด้านมากกว่าประเทศไทย ประกอบกับความไม่เชื่อมั่นว่า “คนพิการ” จะสามารถจัดให้บริการให้แก่คนพิการด้วยกันได้ จากนั้นเป็นต้นมา จึงได้มีการส่งคนพิการและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

2.2 ความเป็นมาในประเทศไทย

ในปี 2545 องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA) ร่วมมือกับสำนักงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดทำ “โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน : การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ” ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง 3 ปี (ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547) เพื่อศึกษาผลกระทบและความเป็นไปได้ในการนำเอาแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการมาปรับใช้ในประเทศไทย โดยคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการใน 3 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ชลบุรี และนนทบุรี เพื่อเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุน และ/หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนโยบายที่จะเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาคนพิการในประเทศไทย

จากนั้น สมาคมคนพิการทุกประเภทจังหวัดนครปฐม มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ และสมาคมคนพิการนนทบุรี ในฐานะองค์กรตัวแทนคนพิการใน 3 จังหวัดนำร่องได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินงานโครงการดังกล่าว ได้คัดเลือกคนพิการที่มีสภาพความพิการรุนแรง จำนวนประมาณ 10-12 คน เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (Independent Living Concept) และบริการผู้ช่วยเหลือส่วนตัวสำหรับคนพิการ (personal Assistant Service) จากวิทยาการชาวญี่ปุ่น เพื่อมาเป็นคณะทำงานของ 3 จังหวัด

นำร่อง หลังจากนั้น คณะทำงานฯ ก็ได้ลงพื้นที่สำรวจและคัดเลือกคนพิการชั้นรุนแรงที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จังหวัดละ 15 คน เข้าร่วมโครงการ เพื่อฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระตามแนวคิดดังกล่าว ซึ่งให้สิทธิคนพิการเป็นผู้เลือกที่จะรับบริการและบริหารจัดการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการด้วยกัน

ในปี 2546 คณะทำงานฯ 3 จังหวัดได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในหัวข้อ การให้คำปรึกษาชนที่เพื่อน (Peer Counseling Service) โดยวิทยากร (คนพิการ) จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งก็ได้ข้อค้นพบที่สำคัญว่า คนพิการรุนแรงต้องทนทุกข์ “ทางใจ” จากการที่ไม่สามารถ “เลือก” ที่จะทำ หรือไม่ทำสิ่งต่างๆ ตามความต้องการของตนเองได้ ทั้งที่อุปสรรคเหล่านั้นบางครั้งไม่ได้มาจากสภาพความพิการโดยตรง แต่มาจากความคิดและการตัดสินใจแทนของผู้ดูแลคนพิการ ประกอบกับตัวคนพิการเองก็ขาดทักษะในการดำรงชีวิตอิสระ ทำให้ไม่กล้าคิด ไม่กล้าตัดสินใจ นอกจากนี้คนพิการรุนแรงที่กำลังประสบปัญหาด้านจิตใจ หรืออยู่ในช่วงวิกฤตของชีวิต (คิดฆ่าตัวตาย) บางครั้งต้องการกำลังใจจากใครสักคนที่พร้อมรับฟังปัญหาของเขาอย่างเต็มที่ เห็นใจละเอียด ซึ่ง “คนพิการ” คือ เพื่อนที่เข้าใจปัญหาของคนพิการได้ดีที่สุด

ในปี 2547 คณะทำงานฯ ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในหลักสูตร การบริหารจัดการศูนย์ดำรงชีวิตอิสระ (Management of Center for Independent Living and its Services)

จากวิทยากรชาวญี่ปุ่น ซึ่งเป็นหัวข้อสุดท้ายในการฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดโครงการนำร่อง 3 ปี (มีนาคม 2547) คณะทำงานทั้ง 3 จังหวัด ก็ตกลงใจที่จะจัดตั้ง “ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ” (Center for Independent Living : CIL) ขึ้น เพื่อใช้เป็นฐานในการนำแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระคนพิการ มาปรับใช้ในประเทศไทยว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และใช้เป็นที่พักทักษะการบริหารจัดการศูนย์ดำรงชีวิตอิสระของคณะทำงานฯ อันเป็นการขยายผลการดำเนินงานต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการนำร่อง ด้วยความหวังว่าศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการจะช่วยแก้ไขปัญหาคคนพิการชั้นรุนแรง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสที่สุดกลุ่มหนึ่งในสังคมได้

ในปี 2547-2548 คณะทำงานฯ ได้ทดลองให้บริการแก่คนพิการชั้นรุนแรงในพื้นที่ผ่านศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ ทั้ง 3 จังหวัด และพบว่าแนวคิด IL สามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนพิการชั้นรุนแรงได้จริง ช่วยให้คนพิการค้นพบศักยภาพในตัวเอง เชื่อมมั่นในตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง กล้าคิดและกล้าตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากขึ้น หลายคนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนพิการและครอบครัวมีความสุขในชีวิตมากขึ้น นับเป็นก้าวแรกแห่งความสำเร็จที่คณะทำงานได้พิสูจน์ว่าแนวคิดนี้ “ใช้ได้จริง” ในประเทศไทย ปัจจุบันการดำเนินงานของศูนย์การ

ดำรงชีวิตอิสระคนพิการ ทั้ง 3 จังหวัด ยังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานพอสมควร ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ คือ การยอมรับจากคนพิการและผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งในเรื่องของแนวคิดและมาตรฐานการให้บริการของศูนย์ แต่ก็เชื่อว่า IL จะสามารถปรับตัวหารูปแบบที่เหมาะสมภายใต้บริบทของสังคมไทยได้ในอนาคตอันใกล้

ในปี 2549 (มกราคม) คณะทำงานฯ ทั้ง 3 จังหวัด ได้จัดการประชุมเพื่อสรุปบทเรียนและประสบการณ์การทำงานในโครงการนำร่อง 3 ปี ผนวกกับประสบการณ์การทำงานผ่านศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ ทั้ง 3 จังหวัดอีก 1 ปี ซึ่งก็ได้บทเรียนที่น่าสนใจในหลายประเด็น มีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งในการทำงานที่ผ่านมาได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคณะนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมพัฒนาเป็นชุดความรู้ที่นำไปขยายผลการดำเนินงานเผยแพร่แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระคนพิการในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่จะจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานการดำรงชีวิตอิสระคนพิการแห่งชาติ” เพื่อเป็นกลไกในการทำงานร่วมกับนักวิชาการและองค์กรพันธมิตรในการพัฒนาข้อเสนอนโยบายด้านการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในโอกาสต่อไป

หลักคิดการดำรงชีวิตอิสระคนพิการ (Independent Living Concept)

1. การคำนึงถึงผู้รับบริการ
2. การมีชีวิตเหมือนคนทั่วไป
3. การดูแลตนเอง
4. สิทธิมนุษยชน
5. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม
6. การเสริมพลัง การช่วยเหลือกันระหว่างคนพิการ ผู้ช่วยเหลือส่วนตัว ครอบครัว

ชุมชน

7. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โอกาสและทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ

วิธีการ

คนพิการเป็นผู้นำและช่วยเหลือตัวเอง และมุ่งมั่นที่จะฝึกฝนทักษะของตน เพื่อการมีชีวิตอิสระ

หน้าที่ของผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการ (Personal Assistant service)

1. ผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการควรทำความเข้าใจแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการก่อนการปฏิบัติงานจริง เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิตอิสระได้

2. ผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการ ควรทำความเข้าใจเทคนิควิธีการให้ความช่วยเหลือคนพิการ และเรียนรู้การช่วยเหลือคนพิการเฉพาะราย

3. ผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการควรทำความเข้าใจในแผนงานเสมือนเป็นแผนงานของตนเอง

4. ผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการ ต้องรักษาความลับของคนพิการ

หน้าที่ของคนพิการในการรับบริการจากผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการ

1. คนพิการควรรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือของคนพิการในการให้ความช่วยเหลือเฉพาะส่วนที่คนพิการทำเองไม่ได้

2. คนพิการควรรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการรับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยเหลืออย่างมีคุณค่า

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสวัสดิการ สำหรับคนพิการ

3.1 แนวคิดสิทธิคนพิการ

ตั้งแต่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนพิการ ทำให้ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาคนพิการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการ ในที่นี้จึงขอเสนอเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

3.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน เป็นประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ แม้ปฏิญญาฉบับนี้มิได้มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่มีผลบังคับใช้ต่อประเทศที่รับรองก็ตาม ซึ่งรายละเอียดของสิทธิในคำประกาศขององค์การสหประชาชาติแต่ละข้อนั้น ประเทศใด สังคมใด สามารถยึดถือปฏิบัติได้เพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาและสถานะต่างๆ ของแต่ละประเทศ รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณีโดยเฉพาะสังคมแวดล้อมของคนพิการ ว่าจะเห็นความสำคัญในสิทธิของคนเพียงไร และให้การสนองตอบในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์นั้นเพียงไร (ชนิษฐา เทวินทรภักดี, 2540, น. 36)

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องและสามารถเชื่อมโยงได้กับเรื่องสิทธิคนพิการ พบว่ามีรายละเอียดของ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ที่น่าสนใจ คือ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันโดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ สถานะอื่นใด และทุกคนมีสิทธิเสมอกันในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
2. สิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะ
3. สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตน
4. สิทธิในการศึกษา

จะเห็นได้ว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่จำแนกความแตกต่าง ดังนั้น คนพิการจึงได้รับความคุ้มครองตามปฏิญญานี้ด้วยรวมทั้งได้กล่าวถึงสิทธิต่างๆ ที่ทุกคนพึงได้รับในฐานะเป็นพลเมืองของแต่ละประเทศที่จะต้องได้รับโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องได้รับโดยความเสมอภาคกัน

3.3 คำประกาศขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคแก่คนพิการ โดยในปี พ.ศ.2514 ได้มีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญา และการเรียนรู้ และในปี พ.ศ.2518 ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการขึ้น โดยยึดหลักมาตรฐานว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่จะระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทั่วไปว่า “ในฐานะที่ทุกคนเกิดมาอย่างเสรีมีสิทธิและเกียรติ ศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน สิทธินี้เป็นสิทธิขั้นมูลฐานประจำตัวของมนุษย์ทุกคนซึ่งมีอาจโอนให้แก่กันได้” และได้กล่าวถึงสิทธิของคนพิการ ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับความยอมรับนับถือในฐานะเป็นมนุษย์ มีสิทธิในฐานะพลเมือง และมีสิทธิทางการเมือง
2. สิทธิได้รับการบำบัดทั้งทางการแพทย์ การฟื้นฟูทางสังคม การศึกษา การฝึกอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาและให้บริการอื่นๆ
3. สิทธิได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้
4. สิทธิที่จะอยู่อาศัยกับครอบครัว และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

5. สิทธิได้รับการปกป้องจากการแสวงหาผลประโยชน์ และการกระทำทารุณหรือการถูกเหยียดหยาม

6. สิทธิได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

7. ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ควรจะปรึกษากับองค์การต่างๆ ถึงสิทธิของคนพิการ

สิทธิคนพิการ ขององค์การสหประชาชาติ โดยสรุปแล้วมุ่งเน้นที่สิทธิต่างๆ ที่คนพิการพึงได้รับเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม โดยปราศจากข้อกเว้นใดๆ รวมทั้งยังได้กล่าวถึงสิทธิคนพิการที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย บริการทางการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพ และด้านสังคม และรวมถึงสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสิทธิและบริการต่างๆ ที่คนพิการต้องรู้ ซึ่งเป็นการเสริมให้การเข้าถึงสิทธิในข้ออื่นๆ ของคนพิการสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

3.4 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติถึงเรื่องการคุ้มครองเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้ประเทศไทยมีการจัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย โดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในสมัยนั้นได้นำเสนอปฏิญญาดังกล่าว และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541 ในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย และได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541 โดยได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในด้านต่างๆ คือ

1. สิทธิได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย สิทธิแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวกับคนพิการ

2. สิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้รับการศึกษาความต้องการ ได้รับการพัฒนาด้านอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ

3. สิทธิอยู่ร่วมกันกับครอบครัวชุมชนของคนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำร้ายร่างกายและจิตใจ กักขังเอาเปรียบ หรือการแสวงหาประโยชน์ใดๆ

4. สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ
5. สิทธิได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุม ชุมชน และสังคมได้รับรู้ และเข้าใจคนพิการในทางที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ ศักยภาพ และความสามารถ รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ของคนพิการ
6. สิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องสิทธิของคนพิการ โดยได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อที่เหมาะสมกับความพิการ

หลังจากประกาศใช้ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยแล้ว ถือเป็นประกาศเจตนารมณ์ด้านสิทธิคนพิการให้สังคมได้รับรู้ ส่งผลให้กระแสสังคม มีการยอมรับในเรื่องของสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคของคนพิการ มีการส่งเสริมให้เกิดสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยได้นำปฏิญญาดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงานด้านคนพิการต่อไป

3.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ(Convention on the Rights of Persons with Disabilities-CRPD) ถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกที่ทำให้หลักประกันในสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการ อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิของคนพิการ โดยเน้นที่การขจัดอุปสรรคจากภายนอกซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญ และการแก้ไขความเสียหายเปรียบทางสังคมของคนพิการ ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และขัดขวางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นอย่างยิ่ง โดยสิทธิของคนพิการตามอนุสัญญานี้ ได้แก่

1. ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ
2. สิทธิการมีชีวิต เสรีภาพ การอยู่ได้ด้วยตัวเอง และความมั่นคงของบุคคล
3. สิทธิที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถตามกฎหมายบนพื้นฐานอันเท่าเทียมกัน
4. เสรีภาพจากการถูกทรมาน
5. เสรีภาพจากการแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรงและการถูกล้อลวง
6. สิทธิที่จะได้รับการเคารพต่อศักดิ์ศรีทางร่างกายและจิตใจ
7. เสรีภาพในการย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติ
8. สิทธิในการอาศัยอยู่ในชุมชน
9. เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น

10. การเคารพการเป็นส่วนตัว
11. การเคารพในการสร้างครอบครัวและสถาบันครอบครัว
12. สิทธิด้านสุขภาพ
13. สิทธิทางการศึกษา
14. สิทธิด้านการทำงาน
15. สิทธิสำหรับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอ
16. สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสาธารณกิจ
17. สิทธิในการมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม

นอกจากนี้ อนุสัญญายังมีคุณลักษณะเฉพาะ ที่ทำให้มีความโดดเด่นและชี้ให้เห็นจุดที่อนุสัญญานับอื่นขาดไป ซึ่งได้แก่ หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ประกอบด้วย

1. การปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สาธารณเทศและการสื่อสาร และบริการต่างๆ ฯลฯ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม ต่อคนทุกกลุ่ม เช่น การออกแบบและก่อสร้างร่วมให้คนทุกกลุ่ม รวมถึงคนพิการที่ใช้เก้าอี้เข็น สามารถใช้ได้ อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป การออกแบบบริการข้อมูลผ่าน Website หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดให้อยู่ในรูปแบบที่ทุกคน รวมถึงคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

2. การจัดให้มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการแต่ละประเภท เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับคนหูหนวก โปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอด หรือป้ายบอกทางซึ่งใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ เป็นต้น

3. การให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมหรือสมเหตุสมผล เพื่อลดการเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การจัดบริการล่ามภาษามือให้แก่คนหูหนวก การให้มีผู้ช่วยคนพิการสำหรับคนพิการที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันไม่อาจตอบสนองได้โดยวิธีการทั่วไป รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

3.6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ในส่วนที่กล่าวถึง การคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ และให้โอกาสแก่คนพิการ สามารถสรุปได้ดังนี้

มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และ มาตรา 32 กำหนดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ความเสมอภาคกัน ในทางกฎหมายโดยห้ามมิให้มีการจำกัดสิทธิ และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา 40 มาตรา 49 และมาตรา 54 ได้กำหนดสิทธิที่คนพิการพึงได้รับ คือ สิทธิใน กระบวนการยุติธรรมความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี สิทธิในการได้รับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สิทธิในการเข้าถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

และในมาตรา 80 กำหนดให้รัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ ผู้พิการหรือ ทูพพลภาพ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 นั้นให้ความสำคัญกับ สิทธิ และโอกาสในด้านต่างๆ แก่คนพิการ กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิด้าน ต่างๆ เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ท่วมไปในสังคม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาส ให้แก่คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ต่อไปด้วย

3.7 พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง สงเคราะห์ พัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยวิธีทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนแก้ไขปัญหา และขจัด อุปสรรคต่างๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่คนพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

สำหรับสิทธิของคนพิการตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา ดังนี้

กำหนดให้คนพิการซึ่งประสงค์จะได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การพัฒนาและการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการต้องจดทะเบียนคนพิการ และ กำหนดให้คนพิการได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในด้านต่างๆ คือ

1. บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการ รักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือ เสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือการศึกษาระดับอาชีวศึกษา หรือ อุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็น สถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาใน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. คำแนะนำชี้แจงและและปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการฝึกอาชีพที่ เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกและ บริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. บริการจากรัฐในการเป็นคดีความและในการติดต่อกับทางราชการ

นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ คือ

1. กำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมี อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ

2. กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้า ทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของ สถานประกอบการประสงค์ไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กำหนดจะขอส่งเงินเข้ากองทุน

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 นั้นเป็นกฎหมาย ฉบับแรกของประเทศไทย ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิ โอกาสของคนพิการ เป็นกำหนดแนวทางในการ จัดบริการของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ด้านการแพทย์ คือ กระทรวงสาธารณสุข ด้านการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ ด้านอาชีพ กระทรวงแรงงาน และด้านสังคม คือ กรมประชาสงเคราะห์ หรือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ใช้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดบริการให้แก่ คนพิการ ตลอดจนสร้างแนวทางในการเสริมสร้างสิทธิ และโอกาสแก่คนพิการ ให้ได้รับการเข้าถึง บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่างๆ

3.8 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 เป็น ระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน จึงได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กันยายน

2550 โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกาย หรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

ทั้งนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้กล่าวถึง เรื่องสิทธิของคนพิการ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ และสิทธิในการเข้าถึง และใช้ ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือจากรัฐ ตามมาตรา 20 ดังนี้

1. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการ รักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทาง ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตาม ความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือ การศึกษานอกระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อสิ่ง อำนวยความสะดวกเทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของ คนพิการ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่าง เต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการ อันเป็นสาธารณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและ การจัดหาทุนความ ว่าความแตกต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

6. ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจน บริการสื่อสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตาม

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กำหนดในกฎกระทรวง

7. บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

8. สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทางหรือเครื่องช่วยความพิการ ใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติม สำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

9. การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ กำหนดในระเบียบ

10. การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มี สวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

11. คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและ การเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้ แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

12. ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะ การเลี้ยงดู การจัดการศึกษา การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้ พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

13. คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี ตามที่ กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้มี กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการการ ส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จากเดิมซึ่งกำหนดเฉพาะสิทธิ ในทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม แต่ตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้เพิ่มสิทธิในการ เข้าถึงบริการสวัสดิการในด้านต่าง เช่น การกำหนดเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร บริการ

โทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศการ กำหนดให้มีล่ามภาษามือ การกำหนดเกี่ยวกับการใช้สัตว์นำทาง และอุปกรณ์นำทาง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนพิการสามารถรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง และสนับสนุนให้คนพิการได้ใช้บริการด้านต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดสำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการพัฒนาและสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.9 สิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

คนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยระบุประเภทความพิการจะได้รับสิทธิประโยชน์ดังนี้ คือ

1. การได้รับการบริการสาธารณสุขตามที่กำหนดในชุดสิทธิประโยชน์หลัก เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าทั่วไป
2. การได้รับสิทธิยกเว้นค่าธรรมเนียม 30 บาท ต่อการเข้ารับบริการทุกครั้ง
3. การได้รับสิทธิประโยชน์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้แก่ การได้รับอุปกรณ์เครื่องช่วยที่เหมาะสมตามประเภทความพิการ การได้รับสิทธิการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เช่น การได้รับการอบรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านการมองเห็น การได้ยิน การอบรมญาติหรือผู้ดูแลในการดูแลคนพิการ เป็นต้น
4. กรณีคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 และมีสิทธิบัตรทองสามารถใช้สิทธิเข้ารับบริการกรณีที่มีความจำเป็น ณ หน่วยบริการอื่นของรัฐนอกเหนือจากหน่วยบริการประจำที่ระบุในบัตรหลักประกันสุขภาพตามที่กำหนดในประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขทหารผ่านศึกและคนพิการ

3.10 พระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ได้กล่าวไว้ว่า โดยที่การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิ และโอกาส ได้รับบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่ แรกเกิดหรือพบความพิการ ดังนั้น เพื่อให้การบริการและการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา

พระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิในด้านการศึกษา ดังนี้

1. ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
2. เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น
3. ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐาน และประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ แต่ละประเภทและบุคคล

เนื่องจากพระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ฝั่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 จะถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาในทุกสังกัด และศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษา ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก และการช่วยเหลือทางการศึกษา เพื่อให้คนพิการได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษาเท่าเทียมกับคนปกติ ตลอดจนมีการพิทักษ์สิทธิให้แก่คนพิการอีกด้วย

3.11 กฎกระทรวงว่าด้วยการจ้างงานคนพิการ

กระทรวงแรงงาน ได้ออกกฎกระทรวงเรื่องการจ้างงานคนพิการ พ.ศ.2537 ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 โดยกำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างสองร้อยคนขึ้นไป ต้องรับคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะตำแหน่งใดเข้าทำงานในอัตราส่วนลูกจ้างทุกสองร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน และสถานประกอบการใดที่รับคนพิการเข้าทำงานมีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริง และกรณีนายจ้างหรือสถานประกอบการใดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องจ้างงานคนพิการ ไม่พร้อมที่จะรับคนพิการเข้าทำงาน ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในอัตราครึ่งหนึ่งของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ใช้บังคับในท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่คูณด้วยสามร้อยหกสิบห้าและคูณด้วยจำนวนคนพิการซึ่งประสงค์จะไม่รับเข้าทำงาน

นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) กำหนดลักษณะอาคารสถานที่ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรง

แก่คนพิการโดยเจ้าของจะมีสิทธิหักเงินค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไปเพื่อจัดให้มีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการออกจากเงินได้สุทธิหรือกำไรสุทธิของปีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้นตามประมวลรัษฎากร

จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวทำให้คนพิการสามารถเข้าทำงานในสถานประกอบการทั่วประเทศเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคและความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนพิการเพื่อเปิดโอกาสการมีงานทำของคนพิการและสามารถประกอบอาชีพมีรายได้และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของคนพิการอย่างแท้จริง

3.12 กฎหมายว่าด้วยเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการ ที่สำคัญ มี 2 ฉบับ คือ

1. กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 เรื่อง ลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก โดยตรงแก่คนพิการ ออกโดยกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม มีสาระสำคัญ คือ กำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก แก่คนพิการ ได้แก่ อาคารของสถานสงเคราะห์คนพิการ หรือคนชรา สถานศึกษาสำหรับคนพิการ โรงพยาบาล โรงแรม สวนสาธารณะ รถยนต์สาธารณะ รถขนส่งผู้โดยสารประจำทาง รถไฟ เป็นต้น โดยเจ้าของ อาคารสถานที่ ดังกล่าว มีสิทธิหักเงินค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไป ออกจากเงินได้สุทธิ เพื่อลดหย่อนภาษีได้

2. กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญ คือ กำหนดประเภทอาคารที่ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา ได้แก่ โรงพยาบาล สถานพยาบาล อาคารที่ทำการของราชการ รัฐวิสาหกิจ สถานศึกษา สถานี่ขนส่งมวลชน โรงแรม หอพัก สนามกีฬา ศูนย์การค้า เป็นต้น ทั้งนี้ ได้กำหนดลักษณะที่เหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องจัดให้มี ประกอบด้วย ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก ทางลาดและลิฟต์ บันได ที่จอดรถ ทางเข้าอาคาร ทางเดินระหว่างอาคาร และทางเชื่อมระหว่างอาคาร ประตู ห้องลิฟต์ เป็นต้น

เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระได้ด้วยพึ่งพาตนเอง สามารถเข้าถึงอาคารสถานที่ ซึ่งเป็น

แหล่งให้บริการสวัสดิการแก่คนพิการ และทำให้คนพิการสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ

4. แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

4.1 ความเป็นมา

ในอดีตที่ผ่านมา สังคมส่วนใหญ่มักจะมองคนพิการและเด็กพิการเป็นบุคคลที่น่าสงสาร ไร้ความสามารถ เป็นภาระของครอบครัวและสังคม จึงถูกกีดกันและแบ่งแยกไม่ให้อยู่ร่วมหรือมีชีวิตร่วมในสังคมได้เหมือนคนทั่วไป เด็กพิการส่วนใหญ่ถูกปล่อยให้คงอยู่กับสภาพความพิการ ขาดโอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนา เป็นผลให้เมื่อเติบโต จึงกลับกลายเป็นภาระของครอบครัว และสังคมตลอดไป หรือบางรายถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มวิชาชีพไปอย่างน่าเสียดาย

4.2 สิทธิและโอกาสของคนพิการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

โดยเหตุนี้ รัฐบาลซึ่งได้ตระหนักว่า การพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าของประเทศได้นั้น จะต้องเน้นการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยถ้วนหน้ากัน ไม่ใช่เป็นการพัฒนาประชากรเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่เป็นประชากรทุกกลุ่มรวมถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น กลุ่มคนพิการนี้ด้วย ให้ควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534 และกฎกระทรวงอื่นๆ ที่ออกตามความใน พ.ร.บ. นี้ ที่มีเจตนารมณ์ถือว่าคนพิการซึ่งมีจำนวน 1.1 ล้านคนทั่วประเทศ (จากการสำรวจโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. 2534) เป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศ แต่เนื่องจากสภาพของความสามารถเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ในการประกอบอาชีพ และในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม จึงสมควรสนับสนุนส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาสและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวให้ทั่วถึงทุกชุมชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังนี้ คือ ให้มีการกำหนดประเภทคนพิการ รวม 5 ประเภท และกำหนดให้คนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนคนพิการตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยการ

จดทะเบียนคนพิการ พ.ศ. 2537 จึงจะได้รับการคุ้มครองสงเคราะห์ฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาด้วยวิถีทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม การได้รับสิทธิในการทำงานในตำแหน่งที่เหมาะสมกับสภาพความพิการ ตามอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการเอกชน ที่กำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างทุกสองร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน การประกอบอาชีพอิสระโดยสามารถกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ จากเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยไม่เสียดอกเบี้ย การส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตในสังคม โดยได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสถานที่และบริการสาธารณะ การยอมรับและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนการสนับสนุนให้ชุมชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่คนพิการ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีอาชีพและมีงานทำ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า หรืออย่างน้อยที่สุดสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเท่าเทียมกับคนทั่วไป

4.3 ความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

การพึ่งตนเองได้ของคนพิการ ถือเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญหรือเป็นหัวใจของการจัดบริการช่วยเหลือคนพิการ ทั้งนี้เพราะคนพิการทั้งทางการมองเห็น การได้ยิน ทางร่างกาย ทางสมองสติปัญญา ทางจิตใจและพฤติกรรม ส่วนใหญ่มิได้พิการโดยสิ้นเชิง แต่ยังมีศักยภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ โดยมีการสูญเสียความสามารถไปเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการถาวรหรือชั่วคราว ในขณะที่ความสามารถส่วนอื่นๆ ของร่างกายยังคงอยู่ หากได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเน้นการฝึกความสามารถที่ยังคงอยู่ทดแทนสิ่งที่สูญเสียไปแล้ว คนพิการจะสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ฉะนั้น แนวทางที่สำคัญที่จะนำไปสู่การให้บริการช่วยเหลือคนพิการที่ถูกต้อง คือ การส่งเสริมให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพนั่นเอง ซึ่งต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับสภาพความพิการของคนพิการ จนคนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้คนพิการได้รับบริการจากส่วนราชการ ซึ่งเป็นกระทรวงหลักของประเทศ อันได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้ คือ

1. การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ เป็นการเสริมสร้างความสามารถของ คนพิการให้มีสมรรถภาพที่ดีขึ้นด้วยวิธีการทางการแพทย์ ความกระบวนกรฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางทางการแพทย์ และการฟื้นฟูปรับสภาพทางร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพ ความพิการ รวมทั้งการให้กายอุปกรณ์และเครื่องช่วยความพิการต่างๆ คนพิการสามารถขอรับ บริการได้จากสถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข หรือสถานพยาบาลของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด โดยไม่ต้อง เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและค่าอุปกรณ์ตามอัตราที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

2. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการศึกษา เป็นการจัดบริการทางการศึกษา ให้แก่คนพิการตามความสามารถและความเหมาะสมกับสภาพความพิการตั้งแต่การศึกษาภาค บัณฑิต การศึกษาสายอาชีพ สายสามัญ และอุดมศึกษา ในรูปแบบของการเรียนในโรงเรียนร่วมกับ คนทั่วไป หรือการเรียนในโรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตาม อธิปไตยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย กำหนด คนพิการขอรับบริการทางการศึกษาดังกล่าวจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาคได้ที่ กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู (สถาบันราชภัฏสวนดุสิต) กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาประจำจังหวัด สามัญศึกษาประจำจังหวัด การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด และสถานศึกษาต่างๆ ในสังกัดส่วนราชการดังกล่าวแล้วข้างต้น รวมทั้งการจัดการศึกษาในโรงพยาบาลสำหรับเด็กพิการที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็น เวลานาน เช่น โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ สำหรับ หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่ง ประเทศไทย จัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการตาบอดโรงเรียนอนุบาลโสตศึกษาพัฒนาของมูลนิธิ สงเคราะห์เด็กพญา สำหรับเด็กพิการทางหู โรงเรียนศรีสังวาลย์ ของมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการฯ สำหรับเด็กพิการทางร่างกาย โรงเรียนปัญญาอุดมิกร ของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนฯ สำหรับเด็ก พิการทางสติปัญญา เป็นต้น

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพและการจ้างงาน เนื่องจากการสนับสนุนให้ คนพิการมีอาชีพและงานทำเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมคนพิการให้สามารถ พึ่งพาตนเองและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศ รัฐบาลจึงได้มีการออกกฎกระทรวง แรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่องการจ้างงานคนพิการ การจัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่าย เงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และประกาศกรมประชาสัมพันธ์ เรื่องกำหนดลักษณะงาน ที่คนพิการสามารถกระทำได้ ตลอดจนได้กำหนดเป็นนโยบาย เรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ทางด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ เพื่อส่งเสริมให้คนพิการที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์และการศึกษาแล้วสามารถเข้ารับการฝึกอาชีพในหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในรูปแบบสถานศึกษาวิชาชีพเฉพาะคนพิการ และสถานศึกษาวิชาชีพร่วมกับคนทั่วไป ได้ที่ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันการฝึกอาชีพของกรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานภาคเอกชนที่ให้บริการ ได้แก่ โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ มูลนิธิคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอดฯ สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนฯ และสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ตลอดจนการส่งเสริมให้คนพิการที่มีความสามารถเข้าทำงานในตำแหน่งงานที่สถานประกอบการประกาศรับสมัครคนพิการเข้าทำงาน ตามอัตราจ้างงานคนพิการ และการส่งเสริมให้คนพิการประกอบอาชีพอิสระ โดยสามารถกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพได้จากกองทุนฯ โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เป็นต้น คนพิการสามารถติดต่อขอรับบริการการจัดหางานได้ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการจัดหางาน และในส่วนภูมิภาคได้ที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานจัดหางานประจำทุกจังหวัด สำหรับการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ขอรับบริการได้ที่สำนักพิทักษ์คนพิการ กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำทุกจังหวัด

4. การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม เป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพแก่คนพิการโดยสนับสนุนให้คนพิการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และเป็นกำลังทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ด้วย ตามพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเรื่อง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของคนพิการให้เท่าเทียมกับคนทั่วไป และยังช่วยสนับสนุนความสามารถในการพึ่งพาตนเองของคนพิการอีกด้วย เช่น การใช้ถนนหนทาง การสัญจรไปมา การใช้บริการรถโดยสารประจำทาง รถไฟ รถไฟฟ้า ฯลฯ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการในอาคารสถานที่ทั้งของรัฐและเอกชนที่คนพิการไปติดต่อและใช้บริการมากๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้บริการแก่คนพิการโดยเฉพาะ หรือร่วมกับคนปกติ ธนาคาร และสถานที่ทำงานของคนพิการ เป็นต้น

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดบริการสวัสดิการแก่คนพิการที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ดังนี้ ให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภคหรือ

เครื่องช่วยความพิการ จัดบริการเบี้ยยังชีพคนพิการแก่คนพิการที่มีสภาพความพิการมาก ไม่สามารถรับการฟื้นฟูสมรรถภาพและช่วยตนเองได้ เพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้อยู่ร่วมกับครอบครัว แทนการส่งคนพิการเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ ให้คำแนะนำปรึกษาและให้การสงเคราะห์ครอบครัวเด็กและคนพิการ ให้สามารถอยู่กับครอบครัวอย่างปกติสุขและได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับทั่วประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพแก่คนพิการให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างมีความสุข ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือโดยรับคนพิการที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนไม่สามารถช่วยตนเองเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งถือว่า การส่งคนพิการเข้ารับการสงเคราะห์ ควรเป็นวิถีทางอันดับสุดท้าย เพราะคนพิการต้องการได้รับความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับ และเป็นคนที่มีคุณค่าเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป (นินิษฐา เทวินทรภักดี, 2539, น. 1-5)

4.4 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545–2549

เป็นแผนที่ต้องการให้คนพิการได้รับการเสริมสร้างศักยภาพอย่างสูงสุดตามสภาพ มีความเสมอภาคที่จะได้รับผลจากการพัฒนาเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป จนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ในครอบครัวชุมชน และสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2545-2549 จึงได้วางแนวทางให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแผน และพันธะสัญญาที่ตกลงร่วมกับนานาประเทศ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดสิทธิที่พึงได้รับ มีโอกาสรับบริการพื้นฐานทางสังคม และการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นองค์รวม โดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา บนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องที่ส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาส สิทธิการสงเคราะห์ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคล แลในความเสมอภาคกันแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง ส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคม ตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้น มีเสรีภาพมากขึ้น ปัจจุบันได้ถูกยกเลิกแล้ว

4.5 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1. การกำหนดให้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ” โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และกำหนดให้มีการแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการตามประเภทความพิการ” โดยมีนายกสภามาคมขององค์การคนพิการหรือผู้แทนเป็นประธานอนุกรรมการ และผู้แทนสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ รวมทั้งกำหนดให้มี “คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด” มีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายเป็นประธานอนุกรรมการ และมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

2. กำหนดให้มีการจัดตั้ง “สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ” โดยขึ้นอยู่กับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3. กำหนดสิทธิประโยชน์สวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ ได้แก่

- การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์
- การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติ
- การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ
- การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างเต็มที่ ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ
- การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม เป็นต้น
- บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องมือช่วยความพิการใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง

- การจัดสวัสดิการเบียดความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

- การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

4. กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” และกำหนดให้มี “คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนฯ” รวมทั้งกำหนดให้มี “คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนฯ” โดยมีนายปฏิญญา เหลืองทองคำ เป็นประธานกรรมการ และมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

การนิยามความหมายของคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการใหม่

ความหมายของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550

คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษ ที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคมอาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

5. สิทธิของคนพิการต่อการรับบริการทางสังคม

นอกจากนี้มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ให้สิทธิคนพิการดังนี้

มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐดังต่อไปนี้

1. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลิตรถยนต์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมาย และการจัดหาหนายความว่าต่างแก่ต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

วิสัยทัศน์

คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาค ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค

พันธกิจ

1. ปฏิรูประบบบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เต็มตามศักยภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ

2. ส่งเสริมให้คนพิการ องค์กรด้านคนพิการ ได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในสังคมเต็มที่และเสมอภาค

3. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม

เป้าประสงค์

1. เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำหน้าที่กำหนดและกำกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณด้านคนพิการอย่างบูรณาการ

2. เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสในการพัฒนาตนเองในทุกมิติของสังคม สามารถเลือกรูปแบบการบริการที่เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคลและสามารถดำรงชีวิตอิสระ

3. เพื่อให้องค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถส่งเสริมศักยภาพคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิคนพิการ

4. เพื่อให้สังคมยอมรับและเปิดโอกาสให้คนพิการและองค์กรด้านคนพิการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมทางสังคมอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพ และเสมอภาคกับคนทั่วไป

5. เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้บริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการสาธารณะอื่นๆ

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แบ่งออกเป็น 8 มาตรการ มีสาระสำคัญคือ พัฒนาระบบบริการคนพิการทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคมให้ครอบคลุมทั่วถึง ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนมีการจัดซื้อ สิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการ ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ และมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการ

2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แบ่งออกเป็น 4 มาตรการ มีสาระสำคัญคือ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์กรด้านคนพิการ และสนับสนุนให้องค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ

3. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคม ที่มีต่อความพิการและคนพิการ แบ่งออกเป็น 6 มาตรการ มีสาระสำคัญคือ สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ต่อความพิการ คนพิการ และครอบครัว สนับสนุนการจัดทำสื่อที่ส่งเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคของคนพิการ และส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการมีงานทำ

4. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ แบ่งออกเป็น 6 มาตรการ มีสาระสำคัญคือ ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม (Universal Design) ผลักดันให้มีนโยบายและวาระแห่งชาติในการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค (Accessible Environment)

5. แนวคิดการให้บริการ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2526, น. 251) กล่าวว่า การให้บริการของรัฐ จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย

1. การให้บริการที่เป็นที่พึงพอใจแก่สมาชิกสังคม ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่วัดได้ยากหรือให้คำจำกัดความยาก แต่อาจกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจคือ

- ให้บริการที่เท่าเทียมกันแก่สมาชิกสังคม
- ให้บริการในเวลาที่เหมาะสม เช่น บริการดับเพลิง บริการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

น้ำท่วม

- ให้บริการโดยคำนึงถึงปริมาณมากน้อย คือ ให้บริการไม่มากหรือน้อยไป
- ให้บริการโดยมีการปรับปรุงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2. การให้บริการโดยมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เป็นค่านิยมพื้นฐานสำหรับการบริการในสังคมประชาธิปไตย จะต้องทำหน้าที่ภายใต้การชี้้นำทางการเมืองจากตัวแทนของประชาชน และต้องสามารถให้บริการที่มีลักษณะสนองต่อมติมหาชน ต้องมีความยืดหยุ่นที่จะปรับเปลี่ยนลักษณะงาน หรือการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด

พาราดูแมน, และ บาร์รี (Paradurman and Barry, อ้างถึงใน รัชยา กุลวานิชไชยพันธ์, 2535, น. 14-15) กล่าวว่า หลักการบริการที่ดีต้องประกอบด้วย

1. **ความเชื่อถือได้ (remissibility)** ประกอบด้วย

- ความสม่ำเสมอ
- ความพร้อมที่จะให้บริการและการอุทิศเวลา

2. **การตอบสนอง (response)** ประกอบด้วย

- ความเต็มใจที่จะให้บริการ
- ความพร้อมที่จะให้บริการและการอุทิศเวลา
- ความต่อเนื่องในการติดต่อ
- ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี

3. **ความสามารถ (competence)** ประกอบด้วย

- ความสามารถในการบริการ
- ความสามารถในการสื่อสาร
- ความสามารถในความรู้วิชาการที่จะให้บริการ

4. **การเข้าถึงบริการ (access)** ประกอบด้วย

- ผู้ใช้บริการเข้าใช้บริการหรือรับบริการได้สะดวก ระเบียบขั้นตอนไม่ควรมากมาย

ซับซ้อนเกินไป

- ผู้ใช้บริการใช้เวลารอคอยน้อย
- เวลาที่ให้บริการเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้บริการอยู่ในสถานที่ที่ผู้บริการติดต่อได้สะดวก

ติดต่อได้สะดวก

5. **ความสุภาพอ่อนโยน (courtesy)** ประกอบด้วย

- การแสดงความสุภาพต่อผู้ใช้บริการ
- การให้การต้อนรับที่เหมาะสม
- ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพที่ดี

6. **การสื่อสาร (communication)** ประกอบด้วย

- มีการสื่อสารชี้แจงขอบเขตและลักษณะงานบริการ
- มีการอธิบายขั้นตอนการให้บริการ

7. **ความซื่อสัตย์ (perdurability)**

8. **ความมั่นคง (security)** ได้แก่ ความปลอดภัยทางกายภาพ

9. ความเข้าใจ (understanding) ประกอบด้วย

- การเรียนรู้ผู้ใช้บริการ
- การให้คำแนะนำและเอาใจใส่ผู้ใช้บริการ
- การให้ความสนใจต่อผู้ใช้บริการ

10. การสร้างสิ่งที่จับต้องได้ (tangibility) ประกอบด้วย

- การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ให้พร้อมสำหรับให้บริการ
- การเตรียมอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ
- การจัดสถานที่ให้บริการอย่างสะอาดสวยงาม

โดยสรุปแล้ว การวัดความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะจะเป็นการประเมินค่า โดยลูกค้าหรือผู้รับบริการต่อกิจกรรมการให้บริการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการทบทวนวรรณกรรม ที่ผ่านมา ตัวชี้วัดความพึงพอใจส่วนใหญ่จะวัดที่พฤติกรรมของผู้ให้บริการกระบวนการให้บริการ หรือผลผลิตที่ได้รับ

6. แนวคิดการพัฒนาบริการสำหรับคนพิการ

แนวคิดการพัฒนาบริการสังคมสำหรับคนพิการประกอบด้วย แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ ยุทธศาสตร์/มาตรการ แนวคิดการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยพิจารณารายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการยุทธศาสตร์/ มาตรการ

1. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพ และความสามารถของคนพิการ
 - บรรจบทเรียนความรู้เรื่องคนพิการ และสื่อต่างๆ ในสถาบันการศึกษา และส่งเข้า Website ของกรมวิชาการส่วนหนึ่ง
 - จัดตั้งเครือข่ายสื่อมวลชนด้านคนพิการเพื่อประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง โดยใช้ 2 กลยุทธ์หลัก คือ ส่งเสริมความตระหนักรู้และเสริมสร้างเจตคติอย่างสร้างสรรค์ และจัดให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การสื่อสาร เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม โดยจัดให้มีรายการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในสื่อมวลชนทุกสาขา

2. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนพิการแบบบูรณาการอย่างทั่วถึง โดยการให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องดำเนินการในเรื่อง การปรับปรุงแบบฟอร์มจดทะเบียนคนพิการ การออกเอกสารรับรองความพิการ บริการคนพิการด้วยบัตรประชาชนสุขภาพถ้วนหน้า พัฒนาสถานที่เครื่องมือ บุคลากร ระบบข้อมูลสารสนเทศ สิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพแบบบูรณาการยังรวมถึงการปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับกายอุปกรณ์ ให้คนพิการซื้อเองได้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละคน โดยใช้ระบบคูปอง และจัดบริการสุขภาพให้แก่คนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ตามสิทธิใน พ.ร.บ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

3. ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยี บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมของคนพิการและผู้ปกครอง โดยการทำให้มีอักษรวิ้ง หรือล่ามภาษามือในรายการข่าว และสารคดี

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการ ครอบครัว และชุมชน โดยปรับปรุงอนุกรรมการสาขาฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประจำจังหวัด ให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด โดยประกอบด้วย หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรของคนพิการ ผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางศาสนา และ องค์กรภาคเอกชนอื่นๆ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่หลักในการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด และประสานงานให้มีการให้บริการแก่คนพิการแบบบูรณาการอย่าง One Stop Service (การบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว) โดยมีเครือข่ายให้บริการอย่างทั่วถึง

5. เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ โดยจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการบริหารองค์กรของคนพิการ และองค์กรเพื่อคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณสนับสนุนที่ได้จากการออกสลากต่างๆ การใช้กฎหมายให้คนพิการมีสิทธิเข้าทำงานในสถานประกอบการ หากบริษัทใดไม่อาจรับคนพิการเข้าทำงานได้ ให้สมทบเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

6. ส่งเสริมให้คนพิการ หรือผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย

7. ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการและครอบครัว จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัย และพัฒนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและครอบครัว การวิจัยและประเมินผลโครงการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการ รวมทั้งจัดงบประมาณ ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติ หรือจัดทำผลิตภัณฑ์

8. ปฏิรูปการบริหารงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการให้เป็นแบบบูรณาการแบบ การบริการแบบเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว เพื่อการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้องยิ่งขึ้น

6.2 แนวคิดการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

การลดขั้นตอนและการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงาน ภาครัฐจำเป็นต้องทำเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ใน การนี้ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ตนปฏิบัติและสามารถศึกษาเพื่อปรับปรุง ประสิทธิภาพในการทำงานได้ด้วยตนเอง ดังนั้นเทคนิคการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการ ทำงานจึงมีความจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานกับ กระบวนการในหน่วยงานของตนได้

ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานนั้นทำได้อยู่ 2 ทางคือ 1) การทำงานให้รวดเร็วขึ้น และ 2) ทำงานให้มีความผิดพลาดน้อยลง ทั้งนี้ถ้าพิจารณาถึงเทคนิคในการทำงานให้รวดเร็วขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่เร่งการทำงานให้รวดเร็วขึ้น แต่ทำงานที่เป็นเรื่องงานจริงๆ โดยไม่เสียเวลาไปกับ การสูญเสีย (Wastes) เพื่อให้เกิดเนื้องานเท่าเดิมในเวลาสั้นลง หรือเนื้องานมากขึ้นในระยะเวลา เท่าเดิม หรือเกิดเนื้องานมากขึ้นในเวลาที่ยาวขึ้น ทั้งนี้ในการทำงานให้เกิดเนื้องานมากขึ้นคือ พยายามลดสิ่งสูญเสียบนการทำงาน สิ่งสูญเสีย (Waste) ในการทำงานทางทฤษฎีมีอยู่ 7 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, น. 32-33)

1. การสูญเสียนื่องมาจากการรองาน (Waiting) เป็นการสูญเสียในการรอคอยหรือ รอานซึ่งทำให้สูญเสียเวลาและประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องมีการ วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการรอานเพื่อแก้ไขไม่ให้เกิดการรอานอีกต่อไป

2. ความสูญเสียนื่องจากการเคลื่อนย้ายงาน (Transport) เป็นการสูญเสียใน การเคลื่อนย้ายงานจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่งด้วยความจำเป็นหรือด้วยความไม่จำเป็น จะถือเป็นการสูญเสียและจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเคลื่อนย้ายเพื่อนำมาแก้ไขต่อไป

3. ความสูญเสียเนื่องมาจากการแก้ไขข้อผิดพลาด (Defect) เป็นความสูญเสียจากการทำงานผิดพลาด ส่งผลเสียต่องานที่ทำและต้องนำมาสู่การแก้ไข ถือเป็นความสูญเสียที่สามารถป้องกันได้โดยการหาสาเหตุของปัญหาของข้อผิดพลาด

4. ความสูญเสียเนื่องมาจากการทำงานซ้ำซ้อน (Over processing) เป็นความสูญเสียจากการทำงานซ้ำซ้อน ที่ทำแล้วทำอีก ตรวจสอบแล้วตรวจสอบอีก สามารถแก้ไขได้โดยอาศัยหลักการการทำงานให้ถูกต้องตั้งแต่แรก (Do it right the first time)

5. ความสูญเสียเนื่องมาจากการเก็บงานไว้ทำ (Inventory) เป็นการสูญเสียจากการที่ผู้ปฏิบัติงาน เก็บงานไว้ทำภายหลัง ซึ่งส่งผลเสียต่องานที่ไม่สามารถเสร็จสิ้นได้อย่างรวดเร็ว เป็นความสูญเสียที่สามารถแก้ไขได้ไม่ยาก

6. ความสูญเสียเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็นของผู้ปฏิบัติงาน (Movement) เป็นความสูญเสียอันเนื่องมาจากผู้ปฏิบัติงานมีการเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนย้ายโดยเปล่าประโยชน์ สามารถแก้ไขได้โดยการจัดผังการทำงานใหม่ (Layout)

7. ความสูญเสียเนื่องมาจากการทำงานมากเกินไป (Over producing) เป็นการสูญเสียเนื่องมาจากการทำงานมากเกินไป แต่งานที่ทำเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การที่ผู้ปฏิบัติงานทำงานนอกเหนือจากที่รับผิดชอบในขณะที่งานที่ตนเองรับผิดชอบยังรอให้ทำอยู่ ถือเป็นการทำงานมากเกินไปและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ จะต้องมีการศึกษาการแบ่งภาระงานให้เกิดความสมดุล

6.3 แนวคิดการบริการประชาชน

เมื่อมีการปฏิรูปราชการ ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างของส่วนราชการ ซึ่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ การพัฒนาระบบราชการจึงถือเป็นเรื่องเร่งด่วน คือการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้การบริการของรัฐมีความสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของประชาชน

แนวคิดการบริการประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่ส่วนราชการนำมาใช้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และข้าราชการ ซึ่งลักษณะของการบริการประชาชน มีลักษณะที่ต่างกันไป ดังนี้

1. งานบริการประชาชนโดยตรง หมายถึง งานบริการที่หน่วยงานของรัฐได้รับคำขอจากประชาชนโดยตรง เช่น ประชาชนยื่นคำขอซื้อขายที่ดินที่กรมที่ดิน หรือประชาชนยื่นคำขอเสียภาษีรถยนต์ประจำปีที่กรมการขนส่งทางบก เป็นต้น

2. งานบริการประชาชนทางอ้อม หมายถึง งานบริการที่หน่วยงานของรัฐนั้นไม่ได้รับคำขอจากประชาชนโดยตรง แต่ประชาชนได้ยื่นคำขอที่ส่วนราชการอื่น แต่ส่วนราชการที่ได้รับคำขอจะพิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ให้แล้วเสร็จได้ จะต้องส่งคำขอที่ได้รับนั้นไปให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ก่อนด้วย เช่น ผู้ประกอบการขอรับเงินชดเชยค่างานก่อสร้างตามสัญญาแบบปรับราคาได้ที่หน่วยงานของรัฐผู้ว่าจ้าง เมื่อหน่วยงานของรัฐผู้ว่าจ้างได้รับคำขอแล้วต้องส่งคำขอ ดังกล่าวให้สำนักงานพิจารณาอนุมัติ พร้อมกับส่งกรมบัญชีกลางเพื่อขออนุมัติฎีกา เป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้ การบริการของสำนักงานประมาณและกรมบัญชีกลางเป็นการบริการประชาชนทางอ้อม

3. งานบริการระหว่างส่วนราชการ หมายถึง งานบริการที่หน่วยงานของรัฐ จะกระทำภารกิจใดได้ จำเป็นต้องได้รับอนุญาต อนุมัติ หรือความเห็นชอบจากส่วนราชการอื่นตามที่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนด เช่น ส่วนราชการต่างๆ ส่งคำขอประเมิน เพื่อแต่งตั้งข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไปยังสำนักงาน ก.พ. เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาบริการสังคมสำหรับคนพิการเป็นการดำเนินงานให้เป็นในความ มาตรา 20 การส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สะดวกอันเป็นสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ ยุทธศาสตร์/มาตรการ รวมทั้งแนวคิดการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะลดการสูญเสียเวลา การทำงานซ้ำซ้อน การแก้ไขข้อผิดพลาด รวมทั้งแนวคิดการบริการประชาชนที่มุ่งเน้นการตอบสนองประชาชนให้ได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการให้บริการทางสังคม

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิติพงศ์ สุทธิ (2543, น. 78-83) ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านแรงงานพิการของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งสถานการณ์ด้านแรงงานพิการของ

ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤติ คือ คนพิการในวัยทำงานส่วนใหญ่ว่างงานและขาดความพร้อมในการทำงาน เนื่องจากไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษาหรือการฝึกอาชีพ ประกอบกับรูปแบบการสงเคราะห์หรือจัดสวัสดิการแต่คนพิการเป็นการบรรเทาปัญหา หรือความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และให้ความสำคัญ แต่เป้าหมายในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ การกำหนดเป้าหมายหรือระดับการช่วยเหลือ ไม่ได้กำหนดจากสภาพปัญหาหรือความเดือดร้อนของคนพิการ แต่กำหนดจากความพร้อมของผู้ดำเนินการ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขโดยการส่งเสริมอาชีพคนพิการทั้งในระดับหลักการและระดับปฏิบัติ ภายใต้กรอบแนวคิดด้านสิทธิคนพิการ ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้สะท้อนและเสนอแนวคิดว่า ในขณะที่สถานการณ์ด้านแรงงานของคนพิการอยู่ในขั้นวิกฤติคือ คนพิการวัยแรงงานส่วนใหญ่ว่างงาน และขาดความพร้อมในการทำงาน เนื่องจากไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้แก่ การศึกษา และการฝึกอาชีพ การบริการมีแต่ปริมาณ ไม่มีคุณภาพ เช่น การช่วยเหลือของรัฐมิได้กำหนดขึ้นจากสภาพปัญหาหรือความเดือดร้อนของคนพิการ โดยมองได้ทีนโยบายของรัฐและการบริหารให้ความช่วยเหลือ จึงแนะนำให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริการ เช่น การฝึกอาชีพ ควรให้บริการช่วยเหลือให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

วิจิตร แก้วเครือวัลย์ (2544, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ : ศึกษากรณีคนพิการทางร่างกาย ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการกรมประชาสงเคราะห์” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) ศึกษาศักยภาพของคนพิการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพในระดับสูง 4 ด้าน คือ การทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การรู้จักปกป้องสิทธิของตนเอง การเป็นผู้ให้คำแนะนำ และการเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่าย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของคนพิการ พบว่าศักยภาพด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง คือ การพึ่งพาตนเองกับการช่วยเหลือครอบครัว การเป็นผู้ให้คำแนะนำกับการเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่าย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับการเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่าย การทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมกับการเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่วนลักษณะความพิการอัมพาตท่อนล่างมีศักยภาพน้อยกว่าความพิการด้านอื่น และความพิการขา 1 ข้าง มีศักยภาพกว่าความพิการด้านอื่น 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ ได้แก่ อายุ คนพิการที่มีอายุมากจะรู้จักพัฒนาศักยภาพทางด้านการประกอบอาชีพ รู้จักปกป้องสิทธิของตนเอง สามารถทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ได้ ระยะเวลาความพิการมานาน มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือครอบครัว และการประกอบอาชีพ การเชื่ออำนาจในตนเอง มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการรู้จักและปกป้องสิทธิของตนเอง การทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การเป็นผู้ให้คำแนะนำ สุขภาพจิต มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาสุขภาพจิต มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และคนพิการที่มีสุขภาพจิตดี มีผลต่อการทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การสนับสนุนทางสังคมจากองค์กรภายในและภายนอก มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการช่วยเหลือครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การรู้จักการปกป้องสิทธิของตนเอง การทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การเป็นผู้ให้คำแนะนำ และการเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่าย

โดยได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้คนพิการมีศักยภาพ โดยกล่าวถึงศักยภาพที่ชัดเจนของคนพิการ 4 ประการคือ 1) คนพิการมีความสามารถบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม 2) คนพิการสามารถปกป้องสิทธิของตนเอง 3) คนพิการสามารถให้คำแนะนำ และ 4) คนพิการสามารถเข้าร่วมกลุ่มและเครือข่าย ซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนให้คนพิการมีศักยภาพคือ 1) ความมาก-น้อยของความพิการ 2) อายุ-คุณวุฒิ-วัยวุฒิ 3) สุขภาพจิต

สุพรรณรัตน์ นันทไพโรจน์ (2544, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ทักษะของคนพิการต่อการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ภายหลังจากฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ ศึกษาเฉพาะกรณี : ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพและศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม พบว่า คนพิการที่เข้าสู่ศูนย์ฯ เนื่องจากต้องการมีงานทำ ทักษะของคนพิการต่อการสนับสนุนของศูนย์ฯ ที่จะเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ พบว่า คนพิการส่วนใหญ่ต้องการได้รับบริการคำปรึกษาแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และนักสังคมสงเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ ต้องการรวมกลุ่มฝึกอาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและต้องการจัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาฝีมือตามลำดับ คนพิการส่วนใหญ่ต้องการให้ศูนย์ฯ สนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ การจัดหางานทำ และต้องการให้ศูนย์ฯ จัดหาอาชีพเดิม คนพิการส่วนใหญ่ต้องการให้ครอบครัวยอมรับเมื่อผ่านการอบรมวิชาชีพแล้ว รองลงมาคือ ต้องการได้รับคำปรึกษาจากศูนย์ฯ และต้องการศึกษาดูงานในสถานประกอบการหรือแหล่งงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ดังนั้นข้อเสนอแนะสำหรับคนพิการในการศึกษาครั้งนี้คือ คนพิการควรมีการเตรียมความพร้อมด้านสภาพร่างกาย จิตใจ และศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพที่ตนเองสนใจ ก่อนการเข้ารับฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรมวิชาชีพ

แล้วควรรวมกลุ่ม และติดต่อให้คำปรึกษาซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

โดยได้พยายามสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของคนพิการต่อครอบครัวข้าง เช่น ครอบครัวว่าต้องการได้รับการยอมรับ จึงพยายามขอร้องเพื่อประกอบอาชีพ และขอให้จัดหางานให้ทำ เพื่อเพิ่มทักษะของตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างมั่นคงได้

กานดา ศีลาเจริญ (2545, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ความพึงพอใจในการรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คนพิการที่มารับเบี้ยยังชีพส่วนใหญ่จะทราบถึงขั้นตอน วิธีการรับเงิน บุคลากรที่ให้พิการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.62) ด้านความเสมอภาคและพอเพียง กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย (3.41) ด้านความสะดวกที่ได้รับ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) ด้านคุณภาพในการบริการกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.32) และสถานที่รับบริการกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.62) โดยได้กล่าวถึง ความพึงพอใจของคนพิการที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร ว่ามีความพึงพอใจในการรับบริการ สวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องความเสมอภาคและความพอเพียง ด้านความสะดวก ด้านคุณภาพของการให้บริการ ด้านสถานที่ในการให้บริการ

สุพิชา ชลวานิช (2546, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “แผนการประกอบอาชีพของคนพิการ ภายหลังจากสำเร็จการฝึกอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ” การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจเข้ามาฝึกอาชีพ ศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอาชีพ ศึกษาการวางแผนการประกอบอาชีพของคนพิการภายหลังจากสำเร็จการฝึกอาชีพ พบว่าสาเหตุของการฝึกอาชีพมาจากปัจจัยหลักคือการตัดสินใจของตนเอง รองลงมาคือปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอาชีพ ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากคนพิการเอง อันมาจากความรู้พื้นฐานในงาน ความถนัด และประเมินความสนใจในการฝึกอาชีพ ปัญหาสภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีทัศนคติในระดับปานกลาง ในด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากศูนย์ฝึกอาชีพ ได้แก่ ครูฝึกอาชีพ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคาร สถานที่ ข้อมูลข่าวสาร หลักสูตร การติดตามประเมินผล พบว่ามีทัศนคติอยู่ในระดับมาก ส่วนในเรื่องของการวางแผนการประกอบอาชีพของคนพิการ พบว่าการสำรวจตัวเอง การพิจารณาทางเลือก การกำหนดอันดับทางเลือก การวางแผนตามระยะเวลา

พบว่า มีระดับทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์พบว่าเพศของคนพิการที่แตกต่างกันทำให้มีทัศนคติต่อแผนการประกอบอาชีพ และอายุของคนพิการที่มากมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งแตกต่างกับคนพิการที่มีอายุน้อย โดยได้สะท้อนให้เห็นปัญหาอุปสรรคในการตัดสินใจเข้าฝึกอาชีพของคนพิการ ภายหลังจากการได้รับการฝึกอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพแล้วว่าคนพิการจะตัดสินใจฝึกอาชีพหรือไม่อย่างไร ขึ้นอยู่กับ 1) ตัวคนพิการเอง 2) ครอบครัว 3) ความถนัดของคนพิการ 4) ครูฝึก

อลิสรา กรุงจิตร์ (2547, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการของสถานสงเคราะห์ สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพ และศึกษาความคิดเห็นของวิชาชีพต่างๆ เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ผลการศึกษาพบว่า วิชาชีพที่ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36-40 ปี สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และปฏิบัติหน้าที่พัฒนาการเด็ก และมีสถานภาพเป็นลูกจ้างชั่วคราว ระยะเวลาการทำงาน 5-10 ปี ทุกวิชาชีพมีการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยมีบทบาทในการให้บริการสูงสุด รองลงมาได้แก่การวางแผน และด้านการจัดเก็บข้อมูล ตามลำดับ แสดงว่าวิชาชีพมีบทบาทสำคัญต่อการให้บริการแก่เด็กพิการ วิชาชีพส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของวิชาชีพอื่น การปฏิบัติงานแต่ละวิชาชีพมีความก้าวร้าวกัน การขาดความคล่องตัวในการทำงาน ปัญหาอุปสรรคด้านหน่วยงาน คือ การขาดแคลนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ รองลงมา คือ หน่วยงานไม่มีนโยบายในการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพกับเด็กพิการอย่างชัดเจน และหน่วยงานไม่ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของวิชาชีพต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ปัญหาอุปสรรคด้านวิธีการทำงาน คือ การที่แต่ละวิชาชีพขาดการประสานงานอย่างใกล้ชิด การติดต่อสื่อสารระหว่างวิชาชีพเป็นไปอย่างล่าช้า และแต่ละวิชาชีพไม่ค่อยให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน สำหรับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพ พบว่า วิชาชีพมีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านนโยบาย และด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงทั้ง 2 ด้าน โดยทางด้านนโยบาย ได้แก่ การสร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาควรมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกัน แนวทางด้านกรปฏิบัติงาน พบว่า วิชาชีพมีความคิดเห็นว่า แต่ละวิชาชีพควร

ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ควรมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันของวิชาชีพต่างๆ และการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพควรทำงานร่วมกันเป็นทีม

โดยศึกษาให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีสหวิชาชีพ ที่จะทำงานช่วยเหลือเด็กพิการ ในสถานสงเคราะห์ฯ ให้ประสบผลสำเร็จว่า ทุกวิชาชีพในสถานสงเคราะห์เด็กพิการต้องมีความเข้าใจในการให้บริการตามความรู้ในตำแหน่งงาน ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด มีการติดต่อสื่อสาร และให้ความร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นปัญหาอุปสรรคในการให้บริการเด็กพิการในสถานสงเคราะห์ฯ อีกว่า มาจากการขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความต้องการกำลังใจของผู้ได้บังคับบัญชาต่อผู้บังคับบัญชา มีผลต่อการปฏิบัติงานสูง

เพ็ญภักดิ์ ยาหยี (2548, น. 60) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 : ศึกษากรณีนิคมโนนสมบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ของคนพิการเกี่ยวกับสิทธิตามมาตรา 15 และความรู้ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และเพื่อศึกษาถึงปัญหาในการเข้าถึงสิทธิตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ผลการศึกษาพบว่าคนพิการมีความรู้มากในเรื่องสิทธิทางการแพทย์ อาทิ รู้ว่าคนพิการที่จดทะเบียนแล้วมีสิทธิได้รับการพัฒนาตามสภาพความพิการ และ/หรือมีสิทธิได้รับการสงเคราะห์อุปกรณ์เทียม อุปกรณ์เสริม หรือเครื่องช่วยความพิการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น ส่วนความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพพบว่าคนพิการมีความรู้น้อย เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ไม่ได้ออกสู่สังคมภายนอกมากนัก และจะทำการเกษตร เช่น เพาะปลูกพืชไร่ ไร่รับจ้างทำนา หรือรับเลี้ยงโคอยู่แถวบ้าน และคนพิการส่วนใหญ่มีอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและมีเบี้ยยังชีพประจำอยู่แล้ว

ศรัณยา เชื้อหอม (2548, น. 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการของคนพิการในการเข้าถึงบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์” (E-Banking) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบอาชีพของคนพิการการเข้าถึงธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ของคนพิการ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการอิเล็กทรอนิกส์ของคนพิการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนพิการชาย อายุ 41-50 ปี มีความพิการทางการเคลื่อนไหว ประกอบอาชีพอิสระ เป็นการค้าขายตามสถานที่สาธารณะ ในการเข้าถึงบริการธนาคาร คนพิการสามารถเข้าถึงบริการธนาคารได้น้อย และไม่สามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกเมื่อมาติดต่อกับธนาคาร ปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงบริการธนาคาร พบว่าคนพิการมีปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการธนาคารในระดับปานกลาง โดยคนพิการพยายามปรับตัวให้เข้ากับบริการต่างๆ ของธนาคาร และต้องการให้ธนาคารจัดตู้เอทีเอ็มที่มีเสียงพูด

ตู้เอทีเอ็มที่เพียงพอให้รถเข็นเข้าไปได้ และในส่วนของรัฐควรเล็งเห็นความสำคัญของคนพิการเท่าเทียมกับคนปกติในสังคม และยังให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐควรมีนโยบายและให้การสนับสนุนคนพิการเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้มีความพยายามส่งเสริมสนับสนุนคนพิการในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ทักษะในการดำเนินชีวิตของคนพิการ เช่น การฝึกอาชีพคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การสนับสนุนคนพิการให้เข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ในขณะเดียวกันคนพิการก็มีความพยายามพิทักษ์สิทธิของตนเอง โดยได้พยายามรณรงค์ข่าวสารที่จำเป็น ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการมีความเห็นว่าการที่จะพัฒนาบริการสังคม และส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความพยายามของคนพิการ การพัฒนาความรู้ เทคนิค ทักษะของบุคลากรที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการ และการยอมรับคนพิการจากสังคม

8. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

